

Савицький О.А.

аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

Відповідно до ст.6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. А одним з критеріїв забезпечення незалежності суддів у відправленні об'єктивного і неупередженого правосуддя є особлива процедура притягнення даних осіб до кримінальної відповідальності. При цьому норми Конституції України та спеціальних законів не виключають можливості притягнення їх до кримінальної відповідальності, а лише встановлюють особливу процедуру здійснення кримінального провадження щодо них.

Особливий порядок кримінального провадження відносно суддів за чинним законодавством має ряд особливостей. На законодавчому рівні їхній зміст закріплені у положеннях Закону України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду правосуддя» та у главі 37 КПК України. Недоторканність судді в разі порушення щодо нього кримінального провадження стосується як особливого порядку проведення досудового розслідування, так і судового провадження, зокрема, затримання таких осіб, обрання запобіжних заходів, повідомлення про підозру, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій.

Створення нового підрозділу судової влади з виключними повноваженнями може не усунути проблеми з корупцією в країні, якщо судді Вищого антикорупційного суду (ВАС) не будуть користуватись додатковими гарантіями. Цю тезу підтримав законодавець, підсиливши рівень гарантій недоторканості і незалежності цих суддів. Зокрема, оцінюючи положення кримінального процесуального законодавства щодо недоторканності суддів ВАС, слід зазначити, що в цілому процедура здійснення кримінального провадження стосовно суддів, в тому числі і суддів ВАС, є однаковою. Водночас, варто відмітити, деякі особливості порядку притягнення до кримінальної відповідальності досліджуваної категорії осіб.

По-перше, відповідно до положення ст. 480¹ КПК України встановлено особливий порядок початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених суддею ВАС. На відміну від суддів судів загальної юрисдикції, відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення суддею ВАС, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків

Генерального прокурора) у порядку, встановленому КПК України. Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора) зобов'язаний невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту внесення таких відомостей, повідомити Верховний Суд про початок досудового розслідування [1].

Це положення спрямовано на зміцнення гарантій незалежності суддів ВАС та покликано на зменшення можливого впливу на них, враховуючи, що тільки Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора) може починати досудове розслідування щодо зазначеного суб'єкта.

По-друге, особливий порядок застосування заходів кримінально-процесуального примусу, який охоплює:

- особливий порядок затримання, який гарантує право на особисту недоторканність судді, і, відповідно до якого без згоди Вищої ради правосуддя (ВРП) суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. А обов'язок внесення подання про надання згоди на затримання судді ВАС покладається на Генерального прокурора (виконувача обов'язків Генерального прокурора).

Законом України «Про Вищу раду правосуддя» у ст. 59 передбачено, що розгляд подання про надання згоди на затримання судді ВАС, утримання його під вартою чи арештом здійснюється ВРП з обов'язковою участю судді або його представника. Повідомлення про дату, час і місце розгляду відповідного клопотання направляється невідкладно Генеральному прокурору (виконувачу обов'язків Генерального прокурора) та судді ВАС. У разі неявки судді ВАС або його представника на засідання ВРП, розгляд подання здійснюється без їх участі [2].

Рішення ВРП про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом стосовно судді ВАС негайно вручається Генеральному прокурору (виконувачу обов'язків Генерального прокурора).

У контексті розгляду питання щодо надання згоди на затримання судді, в тому числі суддів ВАС, утримання його під вартою чи арештом ВРП, необхідно зазначити, що, наведенні положення законодавця давно викликають чималу дискусію. Деякі науковці критикують зміну суб'єкта, уповноваженого надавати згоду на притягнення суддів до відповідальності, а саме замість Верховної Ради України така згода надаватиметься ВРП. На погляд Н. В. Шелевер, така зміна суб'єкта є недоцільною, оскільки тут буде діяти принцип «суддівської солідарності». Це рішення має приймати політично незалежний орган. Так, Верховна Рада України представляє різні політичні сили, тому й рішення стосовно позбавлення імунітету суддів може

бути об'єктивним. Із цього випливає, що все взаємопов'язане: депутатський і суддівський імунітети. Тому необхідно залишити депутатам імунітет, тоді є хоч якісь шанси, що вони будуть приймати неупереджені рішення стосовно суддів [3, с. 169].

Натомість І. Н. Гоненко переконує, що дорікати ВРП за її «суддівську солідарність» є не зовсім слушним кроком, посилаючись на те, що ВРП формується за принципом політичної нейтральності та професійності, відповідно до ст. 131 КУ, лише 10 членів із 21 обираються з'їздом суддів України із числа суддів чи суддів у відставці, а інші ж члени здебільшого можуть не належати до суддівського корпусу [4, с. 111–112].

Враховуючи точки зору наведених науковців та особливий статус суддів ВАС, вважаємо, що тільки політично незалежний орган, більшість членів якого не належать до суддівського корпусу, може об'єктивно вирішувати питання про обмеження права на особисту свободу та особисту недоторканність суддів ВАС.

• особливий порядок тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя стосовно судді ВАС. Рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності ухвалюється ВРП на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора (виконувача обов'язків Генерального прокурора). Тобто ініціювати перед ВРП застосування даного заходу забезпечення кримінального провадження може виключно Генеральний прокурор та виконувач його обов'язків.

Відповідно до ч. 4 ст. 63 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», на відміну від інших суддів, Генеральний прокурор або його заступник не можуть уповноважити прокурора на вручення судді ВАС копії клопотання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності та матеріалів, що обґрунтовують клопотання, а також на представлення відповідного клопотання під час розгляду на засіданні ВРП.

По-третє, особливий порядок повідомлення про підозру. Відповідно до ч. 1 ст. 480 КПК України, судді ВАС може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора). У ч. 2 цієї ж статті законодавець зазначає, що Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора), може доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру судді ВАС у порядку, передбаченому ч. 1 та 2 ст. 278 КПК України. Наведене законодавче положення означає, що таке повідомлення має бути обов'язково скріплене підписом одного із цих суб'єктів (Генеральним прокурором, виконувачем обов'язки Генерального прокурора), а не безпосередньо ними вручене.

Аналізуючи процедуру притягнення судді до відповідальності, не можна не відзначити процесуальну роль Генерального прокурора та виконувача обов'язків Генерального прокурора у кримінальному провадженні відносно судді ВАС, адже саме ці суб'єкти уповноважені на відкриття кримінального провадження, повідомлення про підозру та внесення відповідних клопотань (подань) про застосування окремих заходів кримінально-процесуального примусу щодо суддів ВАС.

Недоторканність судді ВАС має особливе значення з огляду на специфіку кримінальних проваджень, підслідних такому суду. Саме для усунення можливостей неправомірного тиску на суддів шляхом маніпулювання кримінальними провадженнями КПК України визначає особливий порядок кримінального провадження щодо досліджуваного суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>.
2. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 7-8, ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
3. Шелевер Н. Особливості реформування суддівського імунітету після внесених змін до Конституції України (в частині правосуддя). *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 5/1. С. 167–170.
4. Гоненко І. Н. Імунітет суддів у кримінальному процесі: теоретико-правовий аналіз. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 4 (69). С. 109–114.

Антощук А. О.

доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

В дослідженнях криміналістичного спрямування щодо обігу наркотичних засобів, як правило, приділяється увага загальним питанням розслідування і проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Проте, при вчиненні кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів неповнолітніми особами або за їх участю виникають певні особливості.